

Uit:

G.H. ter Schegget, "Indachtig", 1981, blz. 61 – 63

Zie www.ghterschegget.nl: Alle boeken online.

Kroon op de kansel

De verplichting elke week een preek te leveren is te veel gevraagd van de meeste dominees. Het is dan ook geen wonder dat het werkwoord preken een zware bijklank heeft gekregen. Goed preken vraagt heel veel. Ik durf er nauwelijks over na te denken, de moed zou mij in de schoenen zinken. Waarom ben ik dan toch van mijn plan jurist te worden afgestapt en heb ik voor de theologie gekozen, waarom werd ik toch dominee? Nu, daarin speelt dominee K.H. Kroon een belangrijke rol. Hij zal mij niet kwalijk nemen als ik eerlijk vertel, hoe dat ging. Ik kan niet alles wat Kroon voor mij betekent ter sprake brengen. Daarom volsta ik met een herinnering uit mijn kinderjaren. Het was 1937. Kroon is predikant van de hersteld-verband gemeente van Leiden. Bij hem gaat de broer van mijn moeder, bij wie ik als tienjarige jongen logeer, naar de kerk. Het is ruim tien kilometer fietsen van zijn tuinderij naar de kerk. Mijn oom zet tijdig zijn fiets klaar en die van tante, ik pak de mijne en wij aanvaarden de tocht. Mijn oom peddelt opgewekt voort; hij is niet spraakzaam, maar zijn gezicht staat op mooi weer, hij is vol verwachting, hij heeft hier kennelijk naar uitgezien. Het is een nuchtere, helemaal niet dweperige, zelfs nauwelijks 'religieuze' man. Hij lijkt mij eerder nieuwsgierig, een beetje trots op zijn dominee. Hij praat tenminste met respect over zijn preken. Op een bovenzaal vindt de dienst plaats. De lange gestalte van Kroon, ietwat gebogen, rood golvend haar, grijze broekspijpen onder zijn toga uit, schrijdt naar de wankelende kathedraal. Als hij, na de met sonore stem voorgelezen schriftgedeelten, aan het preken slaat, blijken al zijn woorden voor ze worden uitgesproken eerst nog eenmaal door zijn hoofd te moeten worden gekeurd en in zijn mond geproefd. En dan komen ze, hakkend. Soms vallen er diepe stiltes. Hij grijpt zijn bril met beide handen aan de veren en kijkt ons met open mond, vol verwondering, diep nadenkend, voor mijn gevoel minutenlang

61

aan. Dan gaat hij verder en legt ons uit dat alles anders is dan hij zelf ooit gedacht heeft en anders ook dan wij denken. Kennelijk heeft hij het over adembenemende, verbijsterende nieuwe dingen of liever ontdekkingen van hele oude dingen, vondsten die een mens vernieuwen en verjongen, als je maar luisteren wilt. Hij is er kennelijk zo overvol van, dat er veel te veel tegelijk in hem opkomt. Hij weet niet hoe hij het zeggen moet. Hij probeert steunend en kreunend de stroom in te dammen en bedding en richting te geven. Ik begreep er, geloof ik, weinig van, maar ik ben helemaal in. Mijn oom zit ingetogen, al zijn vezels oor geworden, in opperste concentratie naast mij. Dit is het uur waar hij niet buiten kan, het uur der verdieping, der verheldering, het uur der bemoediging en der vertroosting, het uur waarop het stromen van de tijd van hoop en verwachting wordt vervuld, het uur van de bruid. Dit is allemaal echt, er is geen bedrog bij, geen retoriek, geen vuurwerk; ik weet het zeker, het is echt, want er deugt geen zier van. Als kerkelijke jongen weet ik immers precies hoe het moet: ik ken het gereformeerde gregoriaans, ik ken de gebaren, ik ken de wendingen, de mimiek en de hele heilgymnastiek van de kanselredenaar. Deze man overtreedt alle regels. Hij schijnt het helemaal niet te kunnen. Hij heeft wel wat anders aan zijn hoofd dan al die gekke fratsen. De vorm is in een wonderlijke overeenstemming met de inhoud: een

gescheurde zak waar de jonge wijn gistend uitloopt. Hij staat luisterend op de kansel en mddt ons wat hij heeft mogen vernemen. Kijk, daarom ben ik toch dominee geworden. Ik hoefde er geen woord van te begrijpen om er toe te komen. En nog altijd moet ik er aan denken, aan die zonnige uren op de bovenzaal, ook later, in de oorlog, toen het mij begon te dagen. In een wereld vol leugen werd daar waarheid gesproken en wij waren er - ik voelde het - samen een ogenblik 'vrij' in een land bezet door fascistten. Er zat zelfs een Oberleutnant in een hoekje, wiens gedachten niemand raden kon, ook Kroon niet, maar hij kwam steeds terug en ik weet, dat hij daar is bekeerd. Nooit preek ik zonder mij voor te nemen ook ditmaal geen verraad te plegen aan dat verbaasde, dat gelukkige kind naast mijn

62

oom. Garen later lag die oom met een pyjama zoals ik die toen elke nacht droeg, in zijn doodkist. Toen zag ik hoe ik op hem lijk.) Alleen strenge zakelijkheid (uitleg van de woorden), gepaard aan de moed om zich aan de verschrikkingen van het lieve menselijke leven bloot te stellen, kan een preek maken tot een zo indringend gebeuren als waarvan ik in al mijn prilheid de stille getuige was. Wij fietsten dan terug door een land dat zich nieuw voor ons opendeed. Dit kleine stukje bij het afscheid van Kroon (hij ging inmiddels met emeritaat) is een gering blijk van mijn genegenheid voor deze man, wiens tederheid vrij is van alle zalving, waardoor zij mij steeds weer weldadig treft.

63